

GIẢNG DẠY KINH TẾ QUỐC TẾ TRONG KỸ NGUYÊN CÁCH MẠNG 4.0 VÀ HỘI NHẬP TOÀN CẦU

Nguyễn Hữu Lộc - khoa Kinh Tế

Thông qua mô tả vai trò, vị trí của môn học Kinh tế quốc tế trong giai đoạn hội nhập quốc tế, đồng thời so sánh, phân tích nhu cầu đổi mới giảng dạy trong nước với xu hướng giảng dạy linh động, cập nhật kịp thời các tình huống nghiên cứu mới đang áp dụng trong các chương trình quốc tế ở Việt Nam và thế giới, bài viết giới thiệu mô hình Thư viện video tình huống môn học như là phương thức ứng dụng công nghệ vào giảng dạy một số môn học Kinh tế hiện nay.

Từ khóa: thư viện video tình huống môn học, cột teaching notes.

Kinh tế quốc tế cung cấp kiến thức lý thuyết thương mại, chính sách thương mại quốc tế, tài chính quốc tế, thị trường ngoại hối và hệ thống tiền tệ quốc tế. Sinh viên học Kinh tế quốc tế sẽ có kiến thức nền cho việc nghiên cứu các môn học: Kinh tế vĩ mô quốc tế, Kinh doanh quốc tế, Đầu tư quốc tế, Tài chính quốc tế, Quản trị nhân lực công ty đa quốc gia và môn Thị trường ngoại hối.

Cùng với các môn Kinh tế học được giảng dạy tại UEH từ đầu thập niên 1990 ở Việt Nam, Kinh tế quốc tế ngay từ ban đầu đã dùng giáo trình của Hoa Kỳ và các nước phát triển. Qua 3 thập niên, môn học được giảng dạy ở nhiều trường khối kinh tế trong nước. Một số trường phát triển thành chuyên ngành, phân khoa như Đại học Kinh tế Quốc dân, Đại học Ngân hàng, Đại học An Giang hay giảng dạy trong các chương trình quốc tế bằng tiếng Anh ở Đại học Quốc tế IU, Đại học Kinh tế - Luật UEL thuộc Đại học Quốc gia thành phố Hồ Chí Minh và các trường đại học ngoài công lập. Nhằm cung cấp kiến thức cần thiết cho khuynh hướng hội nhập kinh tế của Việt Nam, năm 2019 Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam đã tổ chức hội thảo khoa học cho việc xuất bản Tự điển Kinh tế Quốc tế, tại thành phố Hồ Chí Minh.

Giáo trình sử dụng hiện nay trong nước gần như dựa vào sách tiếng Anh của các nước phát triển: UEH dùng International Economics Trade and Finance của D. Salvatore; Fulbright sử dụng International Economics Theory and Policy của P. Krugman hay International Economics Trade Theory and Policy của D. R. Appleyard và A. J. Field. Riêng Đại học Quốc tế IU thì giao quyền chủ động sử dụng giáo trình cho từng giảng viên mỗi lớp, nhưng đề thi giữa kỳ và cuối kỳ là chung cho toàn trường. Khuynh hướng này cũng thấy áp dụng nhiều ở nhiều nước.

Ở nước ngoài, một số trường đại học top 50 của thế giới cũng có chương trình Cử nhân Kinh tế quốc tế. Tại Canada, UBC thiết kế chương trình B.A in International Economics có mức độ giảm nhẹ các môn lý thuyết, tăng cường các môn học hướng về thị trường lao động quốc tế, cung cấp kỹ năng làm việc ở các định chế thương mại-tài chính quốc tế, tổ chức phi chính phủ hay các doanh nghiệp đa quốc gia.

Đặc điểm chương trình giảng dạy Kinh tế quốc tế ở hầu hết các trường trong nước hiện nay là hướng dẫn về nhu cầu thị trường: giảm việc phân tích sâu các học thuyết thương mại – đầu tư và tăng cường các cung cấp kiến thức về công cụ của chính sách thương mại và các vấn đề tài chính quốc tế vốn cần thiết cho người học. Các chương trình này được xây dựng gắn với nhu cầu trong nước nên cũng khác chương trình các trường đại học hàng đầu thế giới.

Trong thập niên gần đây, kinh tế thế giới và Việt Nam có nhiều biến động mạnh, toàn cầu hóa sản xuất - thị trường và tự do hóa thương mại đang đối diện với sự trở dậy bất ngờ của chủ nghĩa bảo hộ thương mại và khuynh hướng dân túy mà điển hình là thương chiến Hoa Kỳ-Trung Quốc; Ấn Độ rút khỏi RCEP ở châu Á; BREXIT ở EU hay việc thành lập USMCA tại Bắc Mỹ.

Ở cấp độ quốc gia, Việt Nam tiếp tục đẩy mạnh hội nhập kinh tế và thương mại với việc Hiệp định CPTPP chính thức có hiệu lực từ ngày 14/1/2019 và gần đây ngày 12/2/2020, Nghị viện Châu Âu phê chuẩn EVFTA và IPA: hiệp định thương mại tự do - bảo hộ đầu tư thế hệ mới có mức độ cam kết sâu rộng, bao quát các lĩnh vực kinh tế, thương mại, đầu tư và phát triển bền vững. CPTPP và EVFTA sẽ có tác động mạnh đối với tăng trưởng kinh tế quốc gia và đặt doanh nghiệp trong nước trước những thách thức mới, chẳng hạn rào cản kỹ thuật khắc khe (quy tắc xuất xứ, bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ, môi trường) trong bối cảnh cách mạng 4.0 đang phát triển nhanh trên thế giới.

Những vấn đề trên đây ít được cập nhật trong bài giảng và các giáo trình kinh tế, do các nghiên cứu thường hướng về triển vọng một nền kinh tế toàn cầu hóa và tự do hóa thương mại. Điều này gây hạn chế cho việc truyền đạt Kinh tế quốc tế và nhiều môn học kinh tế có liên quan nên đòi hỏi thay đổi cách tiếp cận về giảng dạy.

Giảng dạy các môn học thuộc khoa Kinh tế nói riêng và UEH nói chung, khi gắn với các tiến bộ của Cách mạng công nghệ 4.0 có thể cung cấp cho sinh viên các quan điểm mới, cập nhật về các biến động kinh tế vĩ mô, thương mại và tài chính toàn cầu. Việc phân tích các tình huống kinh tế xuất hiện trong xung đột bất phân thắng bại giữa toàn cầu hóa kinh tế và khuynh hướng bảo hộ, giúp sinh viên có kỹ năng tranh luận đồng thời tiếp thu tốt các môn học về thương mại, tài chính và đầu tư trong hay những môn Hội nhập kinh tế quốc tế-Thể chế và Tác động; Kinh tế Việt Nam trong hội nhập toàn cầu đã giảng dạy vài năm gần đây.

Một đặc trưng đáng chú ý hiện nay ở các trường quốc tế trong nước, giảng bằng tiếng Anh, là khi giảng viên yêu cầu sinh viên viết assignment hay phân tích tình huống, đều bắt buộc sử dụng các tình huống xảy ra trong khoảng thời gian dưới 12 tháng kể từ lúc người viết tiếp cận. Điều này cho thấy tính thời sự và khả năng cập nhật cao của người học được đánh giá là quan trọng.

Các giáo trình hiện nay, đa phần xuất bản từ 2018 trở về trước nên còn sử dụng cách tiếp cận hay nghiên cứu tình huống cũ. Sinh viên gặp khó khăn khi đối diện với các biến động kinh tế, các vấn đề nổi cộm về thương mại, đầu tư và tài chính quốc tế, các kịch bản không thể dự báo trước của nền kinh tế quốc gia hay doanh nghiệp Việt Nam, nhất là sau khi tổng thống Trump lãnh đạo kinh tế Hoa Kỳ.

Nhằm khắc phục các hạn chế của phương pháp giảng dạy truyền thống, dựa nhiều vào các giáo trình xuất bản vài năm mới cập nhật và đáp ứng khuynh hướng thay đổi nhanh trong giảng dạy đồng thời ứng dụng công nghệ mới, một số đại học nước ngoài có Thư viện video tình huống môn học.

Trong mỗi Thư viện video tình huống môn học, giảng viên lập một ma trận có các cột là chủ đề các chương của giáo trình chính mà nội dung video sẽ đề cập, còn các dòng là title của những video tình huống, gồm các tình huống kinh tế, sự kiện xảy ra trong vòng một năm trên thế giới hay tranh luận của những người đứng đầu các định chế quốc tế, lãnh đạo các nước hay công ty đa quốc gia. Các video này cập nhật mỗi tháng tình huống mới đồng thời tháo gỡ các tình huống cũ, không còn phù hợp với thay đổi về môi trường kinh tế - kinh doanh trong nước và thế giới. Ngoài ra ma trận còn có cột Teaching Notes cho mỗi title, trong đó post vài trang nêu câu hỏi thảo luận về các chủ đề thời sự gây tranh cãi và gợi ý tóm lược giải đáp các khúc mắc sinh viên mà có thể quan tâm.

Tại Đại học Victoria of Wellington ở New Zealand và Chương trình Liên kết Đào tạo Cử nhân Thương mại Victoria của UEH, vài năm gần đây đã sử dụng Thư viện video tình huống môn học trong giảng dạy, chẳng hạn cho môn Quản trị Kinh doanh Quốc tế như minh họa dưới đây:

Thư viện Video Tình huống Môn học

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	
1	MHE International Business Video Library					(For Use by MHE IB Product Adopters ONLY)											
2																	
3	(updated monthly, so be sure to check back often)					Primary Chapter	Topics Covered in the Video Clip										
4	Video Date	Title/Video	Run Time	Key Concepts	Teaching Notes with Discussion Questions etc.	Hill/Hult, International Business	Hill/Hult, Global Business Today	Geringer /McNett/ Minor, International Business	Accounting in IB	Differences in National Culture	Ethics & Social Responsibility in IB	Financial Mgmt in the IB	Foreign Direct Investment	Foreign Exchange Market	Global Monetary System	Human Resources in IB	
5	4/25/2017	How a Tariff on Canadian Lumber Could Backfire on the U.S.	7:18	N/A	Teaching Notes												
6	4/17/2017	This Innovator is Trying to Make Sanitary Pads Affordable for Women in India	7:27	N/A	Teaching Notes					x							
7	4/2/2017	In Gibraltar, British Citizens Worry About Effects of Brexit	9:00	N/A	Teaching Notes									x		x	

Trong Thư viện video tình huống môn học, dùng giảng dạy ở Campus Wellington và Campus HCMC trên đây, với title “In Gibraltar, British Citizens Worry About Effects of Brexit” gồm hai topic về Quản trị nguồn nhân lực và Thị trường ngoại hối, khi click vào title/video, bạn sẽ connect trực tiếp với Bloomberg hay PBS News Hour Weekend, xem trực tiếp hay tải tình huống giảng dạy mới nhất, liên quan đến hai chương tương thích trong ma trận môn học, phối hợp với teaching notes giúp bài giảng trở nên sinh động và mới mẻ.

Cách này giúp sinh viên và giảng viên thích ứng với khả năng phân tích các sự kiện mới nhất hay các biến động khó dự báo trước trong môi trường vĩ mô, kinh doanh, thương mại, tài chính hay đầu tư, thí dụ “Tác động của Covid-19 đối với xuất khẩu rau quả trong năm 2020 và trong dài hạn của Việt Nam”; tránh những phân tích lệch hướng khi

có các sự kiện kinh tế phát sinh trong một nước hay khi kinh tế toàn cầu chuyển sang một khuynh hướng mới hoàn toàn (Chủ nghĩa bảo hộ mới hay Cách mạng 4.0). Ưu điểm của thư viện video tình huống môn học là có thể cập nhật nhanh nhất các chủ đề gây tranh cãi trong mỗi tháng, giúp sinh viên học tập hứng thú và rèn luyện kỹ năng linh hoạt, tinh thần năng động, điều mà các giáo trình môn học hiện nay khó đáp ứng.

Thư viện video tình huống môn học có thể lập cho việc giảng dạy các hình huống môn học Kinh tế vĩ mô, Đầu tư quốc tế, Kinh tế quốc tế, Quản trị nguồn nhân lực của khoa Kinh tế hay các môn Kinh doanh quốc tế, Tài chính quốc tế, Quản trị nhân lực công ty đa quốc gia, Chiến lược kinh doanh quốc tế và môn Thị trường ngoại hối ở các khoa của UEH. Tùy theo điều kiện, việc cập nhật không nhất thiết phải hàng tháng mà có thể là một học kỳ nhưng không quá một năm.

Tóm lại đổi mới phương pháp giảng dạy cho phù hợp với yêu cầu hội nhập, bắt kịp giáo dục các nước phát triển là vấn đề quan trọng hàng đầu đối với các trường đại học Việt Nam và UEH trong thập niên 2020s.

Tài liệu tham khảo

Appleyard, D. R. Field J. R. and Steven L. C. (2013), *International Economics Trade Theory and Policy*, (3rd Edition), Chicago: Irwin.

Dominick Salvatore (2014), *International Economics Trade and Finance* (11th Edition), NY: Wiley.

Hill Charles (2017), *Global Business Today* (10th Edition), US version, NY: McGraw-Hill.

Joanna Scott-Kennel and Michele E. M. Akoorie (2014), *Cases in International Business Strategy: A New Zealand Perspective*, MI Publishing, University of Waikato, NZ.

Krugmann, P. Obstfeld, M and Melitz, M. (2012), *International Economics Theory and Policy*, (9th Edition), NY: Pearson.

Lê Nguyên Long, (1998), *Thử đi tìm những phương pháp giảng dạy hiệu quả*, NXB Giáo Dục.

Lecne, I. (1997), *Day học nêu vấn đề*, bản dịch Phạm Tất Đắc, NXB Giáo Dục.

Rogers, C. (2001), *Phương pháp dạy và học hiệu quả*, bản dịch Cao Đình Quát, NXB Trẻ.